

'Rød himmel'

af Christian Petzold

- et undervisningsmateriale

- **Fag:** Tysk, mediefag, samfundsfag og dansk
- **Niveau:** Gymnasiale uddannelser
- **Overordnede temaer:** Forholdet mellem litteratur og virkelighed, venskaber, køn og seksualitet, forelskelse, klima, sociale klasser
- **Forfatter:** Katrine Sommer Boysen

VINDER
SØLVBJØRNEN
JURYENS PRIS
 Berlin Internationale
 Filmfestival 2023

**THOMAS
 SCHUBERT**

**PAULA
 BEER**

**LANGSTON
 UIBEL**

**ENNO
 TREBS**

**MATTHIAS
 BRANDT**

RØD HIMMEL

EN FILM AF **CHRISTIAN PETZOLD** ('TRANSIT' & 'UNDINE')

EN SCHRAMM FILM / KÄSENER WERKER KLASSE PRODUKTION I CO-PRODUKTION MED ZDF ARTE "RØD HIMMEL" MED THOMAS SCHUBERT PAULA BEER LANGSTON UIBEL ENNO TREBS MATTHIAS BRANDT MANUSKRIPT CHRISTIAN PETZOLD SCENARIERANG HANG FRIMAN BYK MED BETTINA BÜBLER PRODUKTIONSDIREKTOR K.O. GROBER KOSTUMDESIGNER KATHARINA OST CATERING SMITHE BAR TITEL OG ANTIKLAGS MICKIE HJESTIKVA
 UDBYGGERE DITTMANN SCHLEIER MARCEL FERRETTEN BETTINA BÜBLER DE RECHERCHER MED LASZ GINZEL ALDIAN BARMMEISTER MED- OG NÆR-OP-SPILLET HANNA FESCHLEDER OG HENRI CHRISTOPHER DEBRALE INSTRUKTØRCHRISTIAN PETZOLD PRODUKTIONSRÅDET BOISSA BEHNWERER SCHWABINGHOFER EDITOR CAROLINE VON SCHENK CLAUDIA TRININGER SIMON UEBELICH
 PRODUKTERE FLORIAN KREMER VON GUSTOF MICHAEL WIEGER ANTON KASLER INSTRUKTION CHRISTIAN PETZOLD MANUSKRIPT OG KÅRTEFOD MECHERHARD BERLIN BRANDENBURG IM FILM / DRÖGUNG DIE BEI AUFTRAGTE DER BUNDESREGIERUNG FÜR KULTUR UND MEDIEN FILM FÖRDERUNGSAGENCY DEUTSCHE FILM VERBUNDUNG INTERNATIONALTITEL THE MARCH FACTORY © 2023 SCHRAMM FILM / ZDF

SCHRAMM FILM

Kort om undervisningsmaterialet

'Rød himmel' er, ligesom mange andre af tyske Christian Petzolds fantastiske film, en film med utrolig mange lag. Det er både en fortælling om en ung mand, der kæmper for at få færdiggjort sin nye roman, det er også historien om et venskab, der forstyrres af udefrakommende faktorer, og om en umulig sommerforelskelse. Men det er også indirekte en film om faretruende klimaforandringer, om klassemarkører og om forholdet mellem virkeligheden og fiktionen.

Denne kompleksitet gør det oplagt at arbejde tværfagligt med 'Rød himmel', som naturligvis først og fremmest er relevant at inddrage i tyskundervisningen. Men også i dansk- og mediefaglig sammenhæng er filmen relevant, ligesom nogle af filmens tematikker – som køn, klasse, seksualitet og klima – kunne være interessante at belyse i samfundsfaglige rammer.

Undervisningsmaterialet er på grund af de flydende grænser temaerne og aspekterne imellem struktureret efter temaer og ikke efter fag.

Bag om filmen

Tyske Christian Petzold (født 1960) er en af de mest interessante instruktører i Tyskland i nyere tid. Han debuterede som instruktør med 'Die innere Sicherheit' i 2000 og har siden lavet syv spillefilm, der alle direkte eller indirekte kredser om forholdet mellem historien og individet. Hos Petzold er historien og verden omkring figurerne aldrig bare et tilfældigt bagtæppe, men står som et uundgåeligt udgangspunkt for karakterernes personlige dramaer.

I sin seneste film 'Rød himmel', som vandt juryens Grand Prix på filmfestivalen i Berlin sidste år, undersøger Petzold forholdet mellem en gruppe unge mennesker, der tilbringer en stegende hed sommer sammen i et sommerhus ved Østersøen. Og selvom 'Rød himmel' (tilsyneladende) er mere realistisk og mindre fantasmagorisk end Petzold seneste film, så som den moderne adaptation om myten om Undine fra 2020 eller Anden Verdenskrigs-dramaet 'Transit' (2018), der udspiller sig i et nutidigt Frankrig, så er der stadig enormt mange lag at være opmærksom på.

- Inden filmen er det derfor en god idé at forberede eleverne på at holde et vågent øje med filmens små spor. Bed dem om at holde særligt øje med Leons blik på de andre og på hans skriveproces.
- Filmplakaten er ofte vores første møde med en film, og den er med til at forme det indtryk, vi har af filmen, allerede inden vi ser den. Kig på plakaten til Rød himmel. Hvad fortæller den os?

Handlingen i 'Rød himmel'

Forfatteren Leon (Thomas Schubert) skal sammen med vennen Felix (Langston Uibel) tilbringe sommeren på den tyske Østersøkyst i Felix' families sommervilla. For Leon bliver opholdet en tiltrængt udsigt til fred, ro og fordybelse, for den unge forfatter, der har nydt succes og anerkendelse med sin første roman, kæmper for at få skrevet den virkelig svære to'er færdig. Også Felix skal arbejde. Han søger ind på Kunstakademiet og skal have færdiggjort sin porteføljepræsentation med fotografier, som bedømmelsesudvalget skal vurdere.

Særligt Leon har set frem til at kunne lade sig opsluge fuldkommen af skriveriet, men da de ankommer til sommerhuset, der ligger smukt omkranset af skoven tæt ved have, er de ikke alene. Vaskemaskinen kører, og der står madrester fra gårsdagens aftensmåltid på spisebordet, og da Felix ringer til sin mor, får de bekræftet, at de skal dele huset med Nadja (Paula Beer, der har spillet med i både 'Undine' og 'Transit'). Hun arbejder i løbet af sommeren i det lokale hotels isvogn på stranden og kan tage rester fra gæsternes middag med hjem om aftenen.

Mens Felix hurtigt affinder sig med de ændrede omstændigheder, ulmer irritationen i Leon, der ser Nadja som endnu et forstyrrende element, han skal abstrahere fra. Bedre bliver det ikke, da han om natten holdes vågen af både varmen og de seksuelle lyde, der larmende kommer fra Nadjas værelse, hvilket kun gør Leon endnu mere vranten.

Morgenen efter er Nadja allerede kørt, og mens Leon sætter sig for at skrive i havens pergola, må Felix op på taget, som lider så meget i tørken, at det slår revner. Det har ikke regnet i flere uger, og der er fuldkommen afbrændingsforbud. Hvis der kommer ild i nærheden af den knastørre skov, vil der opstå enorme, ukontrollerbare skovbrande, der vil få fatale konsekvenser for både natur, dyrelivet og for menneskene, der opholder sig i husene i skoven.

Selvom Felix spørger om hans hjælp, nægter Leon at komme med op på taget. Han er nødt til at få arbejdet, og det mener han også Felix bør prioritere. Men Felix angriber sine opgaver mere afslappet end Leon og er glad for det tema, han allerede har fundet til sin portefølje: 'Vand'. Så Felix, der for længst er trukket i sommeruniform med t-shirt eller bar mave og forvaskede shorts (modsat Leon der konsekvent beholder sit alt for varme tøj på), valfarter konstant til havet for at bade og for at tage dobbeltportrætter af mennesker, der dels kigger på havet og dels kigger i hans kamera.

Den følgende nat vågner Leon igen af stønnyde fra Nadjas værelse og ser sig nødsaget til i irritation at forlade det. Han lægger sig i pergolaen i håb om at kunne sove, men også her undslipper søvnen ham. I den tidlige morgens tussmørke ser han en nøgen mand forlade huset, og på stranden den efterfølgende dag genkender Leon ham som livredderen, der til Felix introducerer sig som Devid.

De to falder straks i hak, mens Leon er væsentlig mere afvisende og skeptisk. Da de alle fire mødes til middag i haven om aftenen, og Devid fortæller en detaljeret (løgne)historie om at han som nygift og nybagt far til et lille barn havde en affære på en livredderkonference, er der ikke grænser for, hvor provokeret Leon bliver af hans fortælling, og det bliver kun værre, da Devid som afslutning på historien bøjer sig frem og kysser Felix. Leon kan ikke få det til at stemme, for han troede, at Devid var Nadjas kæreste, men hun kigger bare sødt på ham og smiler, mens han raser.

Efter skænderiet vil Devid, Felix og Nadja til stranden, mens Leon bliver derhjemme og bander over sig selv. Dagen efter tager Leon ind til byen for at skaffe et hotelværelse til sin forlægger og redaktør Helmut (Mathias Brandt), der kommer på besøg for at kommentere hans roman. En venlig hotelmedarbejder viser sig ind på hotellets såkaldte forfatterværelse, der har fået sit navn, fordi den anerkendte tyske forfatter Uwe Johnson (1934-1984) har boet der ved flere lejligheder. Leon har ikke den mindste respekt for kvinden, og da han tror hun er uden for hørevidde gør han i telefonen grin med hendes forkerte amerikanske udtale af 'Johnson'. Da han opdager at hun står i døråbningen og har hørt hvert et ord, bliver han ramt af skam, men reagerer i øvrigt ikke.

På vej hjem fra byen er Leon lige dele fortrøstningsfuld og angst ved udsigten til at få besøg af Helmut, hvis dom over hans bog kan få afgørende betydning. Da han passerer stranden, møder han Nadja i

isvognen og kan ikke finde ud af at være venlig. Han takker nej til en is, fordi han skal arbejde, men på sin egen tur hjem finder Nadja ham sovende på en bænk, hvor han hænger ind over sin taske. Først vil Leon ikke indrømme, at han var aggressiv over for Devid aftenen før. Først da Nadja vælter på cyklen og spilder sin hjembragte gullasch ud i græsset, undskylder Leon sin opførsel og fortæller, at han er stresset over sit forestående møde med forlæggeren. Nadja spørger til romanens titel og har svært ved at fremtvinge en passende reaktion, da Leon svarer, at den hedder 'Club Sandwich'. Leon har slet intet til overs for hendes mening og afviser køligt, da hun tilbyder at læse den. Tilbage i sommerhuset står Nadja som altid i køkkenet, og Leon nærmer sig hende undskyldende og siger, at hun gerne må læse manuskriptet. Men han overraskes, da Nadja resolut siger, at hun har tid nu, så hun overlader køkkenarbejdet til den lamslæde Leon og giver sig i kast med at læse.

Bagefter sidder han i pergolaen og venter. Han vil ikke med Felix og Devid, der er blevet mere intime sammen, til stranden, og står apatisk og kaster sin evindelige tennisbold op af husmuren. Da Nadja kommer, er det tydeligt, at hun ikke er begejstret: "Du ved, det er noget lort," konstaterer hun, men hendes kritik preller af på den fornærmede Leon, der nægter at spise med om aftenen, så mens de andre spiser, drikker og danser gemmer han sig på værelset. Da han endnu en gang vågner om natten af de seksuelle lyde fra naboværelset, er rollerne byttet rundt. Nu sidder Nadja i sengen ved siden af ham, mens lydene kommer fra Devid og Felix.

Da ingen af dem tilsyneladende kan sove i larmen, spørger Nadja, om han vil med til stranden. Havet skulle efter sigende lyse. 'Bioluminescence' forklarer Nadja, at det hedder, men Leon vil ikke med.

Dagen efter ankommer Helmut, og det er tydeligt fra første færd, at der ikke er tale om et voldsomt behageligt visit. Han har ikke tid til at blive så længe som planlagt, så de må straks i gang med arbejdet med bogen. Mens Leons forhold til Helmut er præget af stiv akavethed, så er Nadja fuldkommen naturlig omkring ham, og Helmut søger instinktivt mod Nadjas varme. For at forklare sine pointer, læser Helmut høj for Leon af 'Club Sandwich', og Leon må udholde lyden af sine egne ord, mens han venter på dommen.

Om aftenen foretrækker Helmut at spise med i det smukke sommerhus i stedet for at tage ind byen, og mens han taler med Felix om hans fotografier, føler Leon sig mere og mere forbigået. Helt galt går det, da Devid fortæller, at Nadja ikke fik det universitetslegat, hun havde håbet på. Først da går det op for Leon, at Nadja er litterat og skriver ph.d.-afhandling om den tyske forfatter Heinrich Heine og 'the quake of representation'. Helmut er meget interesseret og får Nadja til at recitere yndlingsdigtet 'Der Asra' (se digtet i sin fulde længde i næste afsnit af dette materiale), og mens alle lytter henført, må Leon fuldkommen ændre sit blik på Nadja, som nu ikke længere 'bare' er en ung kvinde, der sælger is, bader og laver mad, men som formentlig er ham intellektuelt overlegen på mange punkter. Da han konfronterer hende med hendes akademiske meritter og spørger, hvorfor hun ikke fortalte det, konstaterer hun tørt, at han aldrig spurgte.

Efter middagen bliver Helmut pludselig ramt af et ildebefindende. Felix og Devid er taget afsted for at få bugseret den ødelagte bil tilbage, og da Leon ikke har kørekort, må Nadja fragte ham på hospitalet i hans lille udlejningsbil. Leon løber gennem skoven for at nå derhen, men på vejen mødes han igen af skovens mange lyde fra dyr, der flygter fra den skovbrand, der nu ikke længere bare er en trussel, men en realitet. I jordbunden ligger en død vildsvineunge, der ikke har klaret den.

Fremme på hospitalet er Helmut kommet til hægterne. Han takker dem begge – særligt Nadja – for hjælpen og beder Leon skrive noget nyt, og lover, at hvis ikke han er der til at redigere teksten, så vil han få en kollega til det. Leon er småsur over denne nedgradering, og først da Nadja forklarer ham, at Helmut er syg af kræft, går det op for ham, hvad der er på spil.

Helmut er døende, og den ukontrollerbare ild har taget Felix og Devid. De ligger tæt sammenfiltrede på obduktionsbordet, og mens Nadja græder, fortæller Leon i voice-over, at han ikke kan lade være med at tænke på ofrene for vulkanudbruddet i Pompeji i år 79. Og pludselig har Leon noget at skrive om. Historien om sommeren med Nadja, Felix og Devid og den tragiske ulykke bliver emnet for den roman, han kan præsentere for Helmut, mens han er indlagt på hospice.

Petzold lader slutningen på filmen være åben. Men bedst som Leon har afskrevet hende, vender Nadja tilbage.

- Beskriv Leon. Hvad kan vi forstå om ham ud fra hans udseende og adfærd? Hvorfor kan han ikke slippe af på samme måde som de andre og hvorfor bliver han så irriteret på Devid og Nadja?
- Vi oplever næsten hele filmen fra Leons perspektiv, hvilket betyder, at vi kommer tættere på ham end på de øvrige karakterer. Alligevel er det som om, at Leon konstant er en fremmed? Hvordan kan det være?

- Handlingen i 'Rød himmel' er ikke karakteriseret ved store dramatiske begivenheder, men snarere af stemninger og følelsesmæssige spændinger. Hvis man alligevel skal lave et dramatisk kurve over de vigtigste begivenheder i filmen, hvad vil det så være? Og hvorfor?
- Leon undskylder sig altid med at skulle arbejde. Han kan ikke tage med til stranden fordi han skal arbejde, og han siger til Felix, at han burde arbejde på sin portefølje. Alligevel får han stort set intet lavet, mens Felix reparerer tag og rydder op, og Nadja laver mad og arbejder i isbøden. Modsat Leon får de rent faktisk noget fra hånden. Hvad siger det om Leons syn på arbejde at han hele tiden skal fremhæve sit eget arbejde over andres?
- Diskuter hvad det kan betyde, at Leon hele tiden falder i søvn på upassende tidspunkter?
- Leon bliver vildt irriteret på og provokeret af Devids historie om Sonja, og det bliver ikke bedre, da Devid kysser Felix. Det skyldes formentlig flere ting. Tal om, hvad det kan have af betydning i forhold til Leons begyndende fascination af Nadja? Om Leons eget venskab med Felix? Og om hvordan det kan prikke til Leons manglende selvtillid som forfatter, at Devid bare sidder og lirer en historie af, som alle lytter på, mens Leon selv er ude af stand til at få skrevet sin roman færdig?
- Leon er ved flere lejligheder ekstremt nedladende over for folk, der ikke tilhører samme socialklasse som ham selv. Nadja er ikke en dygtig nok læser fordi hun bare arbejder i en isbød, han latterliggør Devids livredderjob, og kvinden på hotellet nedgøres for at udtale Uwe Johnsons navn forkert. Hvad siger dette snobberi om Leon?
- Hvorfor hedder Leons fejlslagne roman 'Club Sandwich'? Hvad kan denne titel betyde?
- Petzold bruger allerede fra filmens begyndelse spændingselementer til at intensivere dramaet i 'Rød himmel'. Da Leon og Felix er på vej til sommerhuset, bryder bilen sammen, så de er nødt til at slå genvej gennem skoven, hvor ukendte dyrelyde samler sig omkring dem. Også taget på huset er i stykker, og så er der den kræftsygdom, som Helmut viser sig at have efter et voldsomt ildebefindende. Hvad er effekten af disse antydninger af krise undervejs i filmen?

Felix' fotoprojekt og Leons roman – livet efterligner kunsten og kunsten efterligner livet

Litteraturen fylder enormt meget i 'Rød himmel'. Leons roman optager al hans tid, han læser en roman med titlen 'Shadows' (bogen findes ikke i virkeligheden) på stranden, Devid fortæller historier, og Nadja arbejder med litteratur og lader sit yndlingsdigt sætte stemningen for en af de mest afgørende scener i filmen.

Leon har skrevet en roman tidligere, og vi må forstå, at den har været så succesfuld, at han har fået et økonomisk forskud til at kunne skrive en ny. Måske er det netop pengene fra det forskud, der gør, at han ikke ligesom Devid og Nadja er nødt til at arbejde og tjene penge hele sommeren. Petzold har sagt i et interview (<https://mubi.com/en/notebook/posts/burning-down-the-house-christian-petzold-on-afire>), at han selv stod i den situation efter at have lavet sin første spillefilm, og efter at have nydt stor succes med sin debut kunne han pludselig slet ikke finde ud af, hvad den anden film skulle handle om. På den måde er der visse selvbiografiske elementer i portrættet af Leon.

Det er først, da Felix og Devid dør, og Leon – fordi han ikke kan finde ud af at få afløb for sine følelser på anden vis – gør deres tragiske skæbne til litteratur, at han begynder at skrive noget, der er interessant. Som om livet kun kan sanses gennem litteraturen. Gennem Leons kommende roman bliver Felix og Devid til kunst, og bogen spejler dermed den virkelighed, som Leon lige har gennemlevet.

- Det kommer som en overraskelse, da Leons stemme i slutningen af filmen lige pludselig bliver en fortællende voice-over. Hvilken effekt har det? Kan det tænkes, at hele filmen i virkeligheden skal ses som Leons roman?
- Det er ikke kun i litteraturen, der er spejlinger. Også Felix' fotoprojekt skaber forbindelser mellem virkeligheden og kunsten. Gennem temaet 'vand' tager han billeder af folk, der kigger ud på havet, og portrætter af samme mennesker. Det motiv gentages i filmen, da de fire venner har sat sig op på det ødelagte sommerhustag for at iagttage skovbranden, der nærmer sig. Kameraet filmer både dem, mens de betragter branden, og betragter også dem uden at vi ser den brændende skov. Hvad mon Petzolds pointe har været med disse sammenhænge? Handler det om kunsten som en måde at erkende virkeligheden igennem?
- TYSK: Nadja reciterer to gange sit yndlingsdigt af Heinrich Heine, 'Der Asra'. Hvordan kan digtet forstås i relation til filmens tema (læg ikke mindst digtets sidste linjer i forhold til Devid og Felix)?

Der Asta

Täglich ging die wunderschöne
Sultantochter auf und nieder
um die Abendzeit am Springbrunn,
wo die weißen Wasser plätschern.

Täglich stand der junge Sklave
um die Abendzeit am Springbrunn,
wo die weißen Wasser plätschern,
täglich ward er bleich und bleicher.

Eines Abends trat die Fürstin
auf ihn zu mit raschen Worten:
»Deinen Namen will ich wissen,
deine Heimath, deine Sippschaft.«

Und der Sklave sprach: »Ich heiße Mohamet
und bin aus Yemen,
und mein Stamm sind jene Asra,
welche sterben, wenn sie lieben.

Den røde himmel – skræmmende smuk klimakritik og følelser i flammer

En films titel er altid signifikant. I 'Rød himmel' sigter den dramatiske titel både til de flammende følelser karaktererne imellem og til den fatale, brændende himmel fra de brændende skove. I 'Rød himmel' spiller naturen menneskene et puds. Havet lyser, skoven brænder, og da branden rykker helt tæt på, falder asken som dryssende snefnug.

Ligesom filmen ikke eksplicit er et traditionelt kærlighedsdrama, så er det heller ikke et konventionelt stykke klimafiktion. Her er ingen ekstrem apokalyptisk undergang, men katastrofen for både dyr, natur og mennesker, er alligevel skræmmende tæt på. Tænker man på sidste års rekordtørre og varme sommer i det meste af Europa, så står 'Rød himmel' som et kun alt for realistisk skræmmebillede om, hvad der kan være i vente.

- Find konkrete tegn på ting, som skyldes klimaforandringer og tal om, hvordan de fremstilles.
- Hvorfor mon Petzold har valgt at formidle sin klimakritik på denne måde? Hvad får han ud af at indtage et så distanceret perspektiv?
- I samme interview (<https://mubi.com/en/notebook/posts/burning-down-the-house-christian-petzold-on-a-fire>) beskriver Petzold, hvordan han altid har studset over, at Tyskland ikke i samme grad som fx fransk og italiensk film har en særlig slags 'sommerfilm'. Men der er langt til den glitrende franske riviera i 'Rød himmel', hvor sommeren er mere truende end afslappende. Hvad er det for et billede af den tyske sommer, der formidles i 'Rød himmel'?